

la lluita, i fou quan, al voltant del Dr. Agudé ens aplegàvem uns quants companys disposats a col·laborar en aquesta obra.

Enmig dels darrers espetecs de la lluita pels carrers de Barcelona, en aquell batibull dels dies que succeeixen al 19 de juliol, la nostra tasca comença a improvisar-se, es transporten els morts i ferits en la lluita als Hospitals; s'acompleix la tasca feixuga d'establir-ne d'altres de Sang; es saneja Barcelona efectuant-se la recollida i cremació dels animals morts en la lluita i que, abandonats enmig de places i carrers, posaven un perill evident de declarar-se una epidèmia a la ciutat, i en mig d'això el sarcasme a l'emblema sanitari, convertit en parapet, darrera el qual es metrallava als indefensos transeünts que es dirigien als Hospitals, a prestar l'ajut desinteressat de la seva persona, i àdhuc de la seva sang, per a salvar la vida de germans i fins i tot d'enemics caiguts en la lluita. Qui no recorda aquelles ambulàncies des d'on elements inhumans sembraven la mort pels carrers!

I així en aquest ambient, sense que hi hagués res ni quedés res d'aquella Sanitat militar que havia d'existir, s'organitzava la primera columna sanitària, que acoblada a la columna que comandaven el malaguanyat Durruti i el comandant Pérez Farràs sortia cap a Aragó plena de coratge i energia, sense pensar no tan sols en la lluita cruenta que se'ls esperava, sinó en allò que encara era pitjor, les dificultats que trobarien sobre el terreny, que, en debilitar les seves resistències físiques, posarien a prova la seva naturalesa, fent-ne camp abonat per a tota mena de malalties, i per això, nosaltres improvisàrem la primera expedició sanitària, on a més del personal tècnic i auxiliar corresponent sota la direcció del Dr. Santamaria, hi afegíem ambulàncies que havien estat utilitzades ràpidament, material farmacèutic i quirúrgic i, sobretot, encara que rudimentàriament, hi afegíem totes aquelles mesures higièniques precises per a l'eficiència d'un exèrcit. I així començà a bastir-se l'obra de Sanitat de Guerra de Catalunya, en el vestíbul del Teatre Barcelona, on febrosament s'hi treballava dia i nit, pensant solament en millorar la situació i la moral del milicià, ja que és cosa sabuda que res no desmoralitza més al combatent que el poder pensar que ningú es preocupa de la seva sort.

En constituir-se el Comitè de Milícies, forçosament la Sanitat havia d'ésser una part vital d'aquell. I vingué la creació del Comitè Sanitari, adscrit a l'esmentada organització, amb una composició proporcional de tots els partits polítics i sindicals antifeixistes. Que l'encert ens acompanyà en la seva constitució, ho prova que tots els elements que formàvem el primer Comitè Sanitari, continuem al cap de vuit mesos sense que mai no hi hagi hagut la més petita divergència, als mateixos llocs; el millor encert de la nostra actuació ens ho demostra la realitat actual, en implantar la disciplina i el comandament únic des del primer moment.

Amb tota la rapidesa possible, anàvem endegant la Sanitat Militar; utillàvem un vaixell-hospital, el « Marqués de Comillas », que acompanyava als nostres germans a l'Illa Daurada en la seva gloriosa incursió. Bastíem tot allò que el 19 de juliol s'havia enfonsat; una organització militar sanitària, sense altra mitjà que el nostre entusiasme. Creàvem models d'ambulàncies que han estat elogiades per personalitats tècniques de tot el món; organitzàvem les evacuacions de ferits i malalts en trens sanitaris, muntant-se així mateix

trens i autos quiròfans, que permeten operar a les línies avançades, ço que vol dir la salvació de molts que han tingut la dissort d'ésser tocats per les bales enemigues. I aquí vull retre un homenatge a l'obrer català que demostrava palpablement que era i és molt superior en concepció i rapidesa al millor del món, i a la indústria, que es transformava tan ràpidament per a la guerra que en tres mesos aconseguíem, el que en molts països, dels que és diuen avançats, trigà tres o quatre anys durant la guerra mundial, així com a tot aquell estol de ciutadans anònims que venien a oferir-nos graciosament el seu treball i les seves iniciatives. Si important era l'evacuació de ferits i malalts, no ho és menys el prevenir les malalties que tots els exèrcits han tingut en les seves files, i que són molt més demoletores que les mateixes bales de l'enemic. Així anàvem a aquells pobles germans d'Aragó i donàvem impuls els serveis mèdics, farmacèutics i veterinaris de caràcter civil i, sobretot, amb les regles més primordials d'higiene, els portàvem l'aigua, principal vehicle d'infeccions, completament esterilitzada i pura, podent-nos vanagloriar de què mai en aquells pobles on han passat els nostres valerosos exèrcits, no hi ha hagut un índex de malalties infeccioses tan baix com el que han tingut, tant en els dies calurosos de l'estiu, com durant els mesos hivernals. I no cal dir com els nostres milicians no s'han produït aquelles epidèmies de caràcter tifòidic, gripal, etc., que delmaven els exèrcits àdhuc en la guerra del 1914-18.

Va prenent organització allò esbojarrat dels primers moments. Tan eficient era ja la nostra organització, que havíem d'acudir als altres fronts d'Ibèria, que es meravellaven del treball i orientació del nostre Comitè. Enviàvem ajut als nostres germans d'Astúries, que acudien al nostre auxili i anàvem a Madrid, i organitzàvem l'evacuació, portant-hi la nostra organització als fronts del Centre, millorant constantment el nostre fins que amb l'evolució política del moment es constituí ja a la Conselleria de Defensa, l'actual Consell de Sanitat de Guerra, com a organisme superior en tot el que afecta el ram.

La tasca empresa ha estat feixuga; hem estructurat, hem orientat, hem creat una indústria sanitària que per ésser una de les moltes pedres de l'edifici de la nova economia catalana, hem bastit, posant en funcionament Hospitals i llocs de convalescència i repòs, pels que han donat la seva sang per la nostra causa i avui podem dir que estem satisfets de la nostra obra en aquests moments que l'exèrcit popular va a emprendre l'ofensiva que ràpidament ha d'acabar amb el feixisme a les terres d'Ibèria. I si aquest es creu que destruint els nostres Hospitals, com recentment a Flix, o bé bombardejant poblacions civils com Barcelona, produirà un pànic o desorganització en la reraguarda catalana, sàpiga que el Consell de Sanitat té previstes totes les contingències, i que aquests inhumans atacs no fan res més que elevar el sentit de lluita del nostre poble, en veure's assistit amb la rapidesa i urgència que precisa.

Aquest és l'inici, ràpidament escrit, del que representa la Sanitat de Guerra a Catalunya. Més endavant desgranarem quina és la seva organització. Mentrestant, ens plau de remarcar una vegada més l'entusiasme amb què la tasca d'aquest Consell ha vist sempre acollides les seves activitats en pro dels nostres ferits de guerra.